

Paroda „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“ atskleidžia išskirtines išeivių istorijas nuo XIX a. iki dabar

Jei šią vasarą keliausite į Lietuvą ir domitės istorija, užsukite į Vilniaus centre esančius Istorijų namus - čia veikiančioje parodoje vienoje vietoje pristatomos keturios migracijos bangos. Praeitų metų pabaigoje atidaryta Lietuvos nacionalinio muziejaus (LNM) ekspozicija „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“ yra pirmoji visa apimanti paroda, skirta apžvelgti Lietuvos migracijos procesams nuo XIX a. vidurio iki šių dienų. *Pasauliolietuvis.lt* apsilankė metų paroda vadinamoje ekspozicijoje ir pakalbino jos kuratorę dr. Giedrę Milerytę-Japertienę.

Ana VENGTROVSKAJA

PASAULIOLIETUVIS.LT

Į migraciją kviečia žvelgti objektyviai

Parodos idėjos autorė, LNM generalinė direktorė dr. Rūta Kačkutė tikisi, kad ekspozicija padės į migracijos procesą pažvelgti objektyviai, nors visuomenėje dar gajus stereotipas, jog tai yra neigiamas reiškinys.

„Tik pažinus šio reiškinio Lietuvoje istoriją galime geriau suvokti save dabartyje. Tai leidžia kelti aktualius klausimus, kuriuos mes, kaip istorijos muziejus, padedame žmonėms apmąstyti. Vienas svarbiausių tikslų yra paneigti tebeegzistuojantį įsivaizdavimą, kad migracija yra vien neigiamas procesas,

vedantis prie Lietuvos nykimo – parodoje mes kalbame apie Pasaulio dydžio Lietuvą ir jos pasiekimus“, – sako dr. Rūta Kačkutė. Jai pritaria pagrindinė parodos kuratorė dr. Giedrė Milerytė-Japertienė.

Parodos kuratorė dr. Giedrė Milerytė-Japertienė. Nuotrauka iš asmeninio archyvo.

„Migracija yra natūralus procesas. Jis nėra savaime nei geras, nei blogas. Yra blogų, sunkių istorijų, yra gerų, fantastiškų pasakojimų. Migracija įgalina padaryti labai daug, jeigu tu pats naudojiesi galimybėmis. Lietuvoje gyvenantis lietuvis gali būti antilietuvis visom prasmėm. Svarbiausia yra meilė Lietuvai ir ryšys su šalimi“, – sako istorikė.

Migracijos istorijų festivaliai

Įžanga į svarbiausią metų LNM parodą tapo nuo 2021 m. kartą per metus Istorijų namuose vykstantys festivaliai „Mano migracijos istorija“. Renginiai skirti migracinėms patirtims giliau suvokti ir pažinti. Istorijų festivaliuose dalyviai (tiek į užsienį išvykę lietuviai, tiek į Lietuvą atvykę užsieniečiai) pasakoja savosios migracijos istoriją. Įdomiausi pasakojimai eksponuojami parodoje.

„Atrodo, kad gyvename dviejų Lietuvų atskirtyje, kur yra žmonės, turintys migracijos patirties ir jos neturintys, – kaip du nesusisiekiantys indai. Vienas iš migracijos festivalių tikslų yra tuos indus sujungti: parodyti, kad tie, kurie migruoja, nėra nei geresni, nei blogesni – jie yra tokie patys, tik turi kitokių patirčių. Norime, kad pas mus ateitų ir vietinis gyventojas ir susipažintų su kita kultūra, su kitom patirtim bei rastų bendrumą, kad kurtųsi vientisa visuomenė“, – sako G. Milerytė-Japertienė.

Paroda Pasaulio dydžio Lietuva. Mūsų migracijos istorija. A. Bėkštos nuotr.

Ruošiantis parodai LNM surengė ekspediciją į Šiaurės ir Pietų Amerikos lietuvių bendruomenes, buvo sukurtas [dešimties radijo laidų ciklas programoje „LRT Klasika“](#), renkami eksponatai, dirbama su studentais ir lituanistinių mokyklų mokiniais.

„Kai pradėjome ruošti šiai parodai ir sugalvojome koncepciją, tapo aišku, kad eksponatų trūksta. Iš kitos pusės norėjome, kad pasaulio lietuviai jaustų, jog jie gali prisidėti prie parodos kūrimo tiek savo istorija, tiek eksponatais. Užpernai vykau į ekspediciją Pietų ir Šiaurės Amerikoje ir parsivežėme nemažai eksponatų, kurie yra ir parodoje. Kai kuriuos eksponatus specialiai šiai parodai atvežė Australijos lietuvė Rasa Mauragienė, iš JAV į Lietuvą grįžęs Ramūnas Kondratas padovanojo savo tėvo daiktų ir labai džiaugiamės, kad mūsų rinkiniai pildosi. Norime užpildyti spragas ir parodyti šitą Lietuvos dalį plačiaja prasme“, – sako pašnekovė.

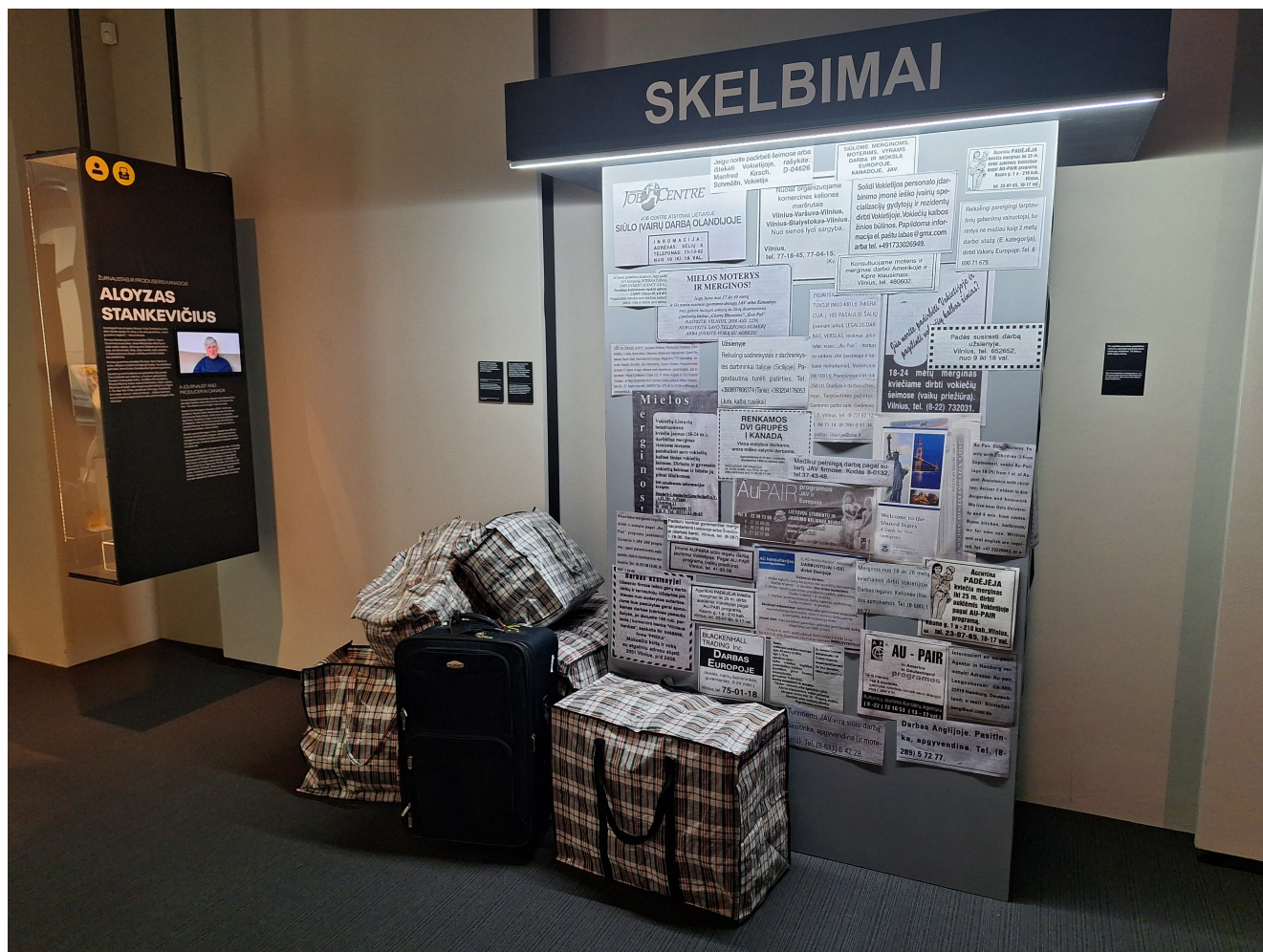
Emilijos ir Jono Marcinkevičių į tarpukario Lietuvą iš JAV atvežti daiktai. Anos Vengrovskajos nuotr.

Siekia labiau atspindėti išeivijos istoriją

Milerytė-Japertienė pasakoja, kad LNM turi atskirą eksponatų rinkinį, skirtą būtent išeivijos palikimui. Muziejus eksponatus pradėjo rinkti vos atsiradus galimybei tai daryti – nuo Nepriklausomybės pradžios, kai išeivija pradėjo siųsti juos į Lietuvą. Daug parodoje esančių eksponatų dar nematyti plačiajai publikai, dalis jų yra naujai surinkti, o kai kurie buvo rodomi kitose parodose ir kontekstuose.

„Išeivija niekada nebuvo atspindima šiame muziejuje, o tai yra labai didelis mūsų praradimas, jeigu nežinome apie saviškius, gyvenančius už geografinių šalies ribų. Muziejaus vaizdinyne perteikia mintį, kad nesvarbu, kur gyventume, migracija yra natūralus procesas ir visi yra vienodai svarbūs. Direktorei pradėjus dirbti prie šitos idėjos natūraliai atsirado poreikis kasdieniu darbu parodyti, kad tai ne tik žodžiai. Pradėjome rinkti eksponatus, istorijas ir galvoti, kaip paversti juos paroda, – pasakoja G. Milerytė-Japertienė, – Norėtume, kad Lietuvos nacionalinis

muziejus taptų traukos vieta pasaulio lietuviams, kad jie žinotų, jog čia yra laukiami ir visada ras ką nors svarbaus ir aktualaus. Šiuo metu turime migracijos istorijų parodą, ateityje žiūrėsime, kas bus, bet norėtume, kad užsimegztų ryšys.“

Ketvirtoji emigracijos banga prasidėjo atkūrus Nepriklausomybę. Anos Vengrovskajos nuotr.

Išeivius supusi aplinka ir išskirtinės asmenybės

Paroda prasideda simboliškai – lankytojai praeina pro oro uosto saugumo patikros vartus ir leidžiasi į migracinę kelionę per laiką ir erdvę. Ekspozicija prasideda XX a. pradžios valstiečio troboje. Joje tuo metu gyvenęs žmogus susikrauna savo daiktus – religinius reikmenis, dokumentus, pinigus – ir keliauja link Hamburgo (Vokietija), kur garlaiviu išplaukia už Atlanto. Čia kabo ir sero Burtono firmoje siūtas švarkas (iš Kauno kilęs Maurice Burton (Mošė Davidas Osinskis (1885–1952) emigravęs į Angliją įkūrė itin sėkmingą vyriškų rūbų parduotuvių verslą).

Parodos svečias kviečiamas apsilankyti tarpukario Lietuvos biure, kur galima buvo susitvarkyti išvykti iš šalies reikalingus dokumentus, pabuvoti DP stovyklose (angl. *displaced persons* – DP, perkeltieji asmenys) esančiuose kambarėliuose, kur pokariu gyveno nuo sovietų bėgę lietuviai, apsilankyti „lietuviškame klube“ ir ten pavartyti išeivijos leidžiamus laikraščius, taip pat ir „Pasaulio lietuvio“ žurnalą.

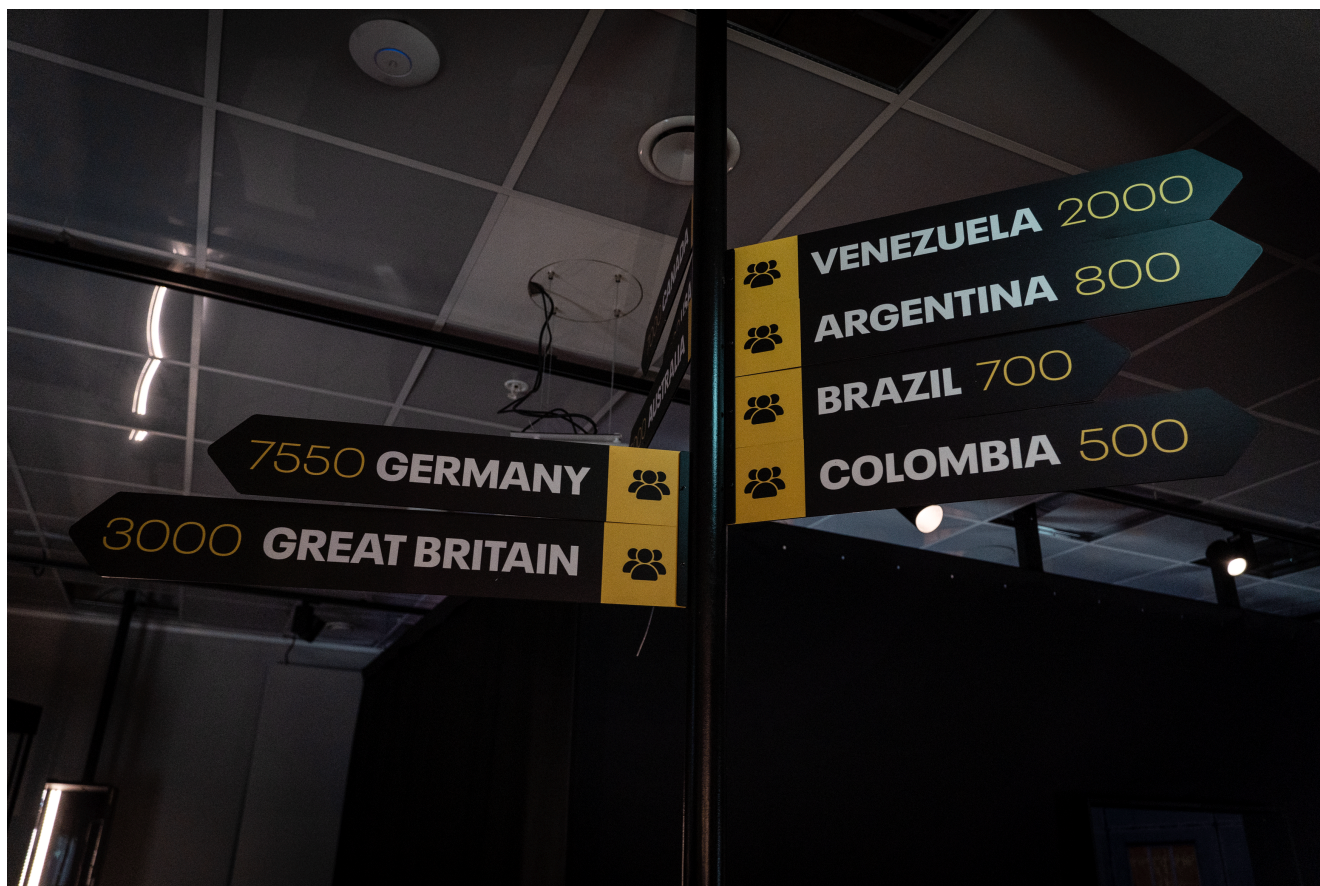

„Pasaulio lietuvio“ žurnalas – tarp parodos eksponatų. Anos Vengrovskajos nuotr.

Parodoje gausu įvairių emigrantams priklausiusių daiktų, tarp jų – ilgai Italijoje gyvenusio diplomato Stasio Lozoraičio jaunesniojo lagaminas, per Australiją į Lietuvą atkeliavusi architekto Vytauto Landsbergio-Žemkalnio spausdinimo mašinėlė.

Iš parodoje esančių stendų sužinosite įvairių įdomybių, pavyzdžiui, kad iki Pirmojo pasaulinio karo pabaigos vien tik JAV ėjo 175 skirtingi periodiniai leidiniai, susipažinsite su kapitono Jono Pleškio istorija, kuris Šaltojo karo metais sovietinį povandeninio laivo tenderį nuplukdė ne į Estiją, o į Švediją ir pabėgo į Vakarų (šios istorijos pamatu yra parašyta knyga ir pastatytas filmas „Raudonojo Spalio

medžioklė“, kuriame vaidino aktorius Seanas Connery), paskaitysite apie lietuvių kilmės JAV išradėją Josephą Tomalį (Juozapas Jonas Tumelis), kuris patentavo kryžminio atsuktuvo pramoninės gamybos technologiją.

Paroda Pasaulio dydžio Lietuva. Mūsų migracijos istorija. A. Bėkštos nuotr.

Ekspozicijoje esančiuose ekranuose galima pamatyti interviu su skirtingų kartų išeiviais, pasakojančiais savo ar šeimos migracijos istorijas, o mažuosius po parodą lydi pelė Mykolas – pakėlę telefono ragelį sužinosite ir jo šeimos migracijos istoriją. Kiekviename kambaryje vaikai galės kolekcionuoti įvairius migracijos istorijos laikotarpius atspindinčius antspaudus.

„Parodoje pasakojame apie masinę migraciją, aplinką. Antrojoje linijoje turime 15 išskirtinių asmenybių – herojų, kurie vienaip ar kitaip pakeitė pasaulį. Pasirinkome žmones iš skirtingų profesinių sričių. Kai kurios asmenybės tikrai yra gerai žinomos, pavyzdžiui, menininkas Jonas Mekas ar archeologė Marija Gimbutienė. Kai kas žinomas mažiau, kaip Mošė Davidas Osinskis – seras Burtonas ar medikė Judith Vaitukaitis.

Trečioji linija yra pasakojimas vaikams – pelės Mykolo istorija. Mykolas keliauja

kartu per visą parodą, o pakėlus telefono ragelį girdimas jo šeimos, senelių migracijos pasakojimas. Tas, kas visiškai nieko nežino apie migraciją, paklauso ir jam visai užtenka informacijos, kad suvoktų pagrindinius istorijos procesus. Ketvirtasis dalykas – norėjome parodyti ir imigraciją. Šiandien atvykstantys žmonės patiria labai panašius jausmus, nes sąlygos yra labai panašios, nesvarbu, kada ir kaip žmonės emigravo. Galima išgirsti trumpus pasakojimus žmonių, kurie dabar gyvena Lietuvoje, – su kuo jie susidūrė bėgdami nuo karo ir panašiai“, – sako G. Milerytė-Japertienė.

Lankytojus lydi pelė Mykolas. Anos Vengrovskajos nuotr.

Paskutinis eksponatas parodoje – sulūžęs Aurimo Valujavičiaus irklas, kurį žinomas keliautojas padovanojo muziejui.

„Kviečiame lankytoją nueiti ir patirti tokį migracijos kelią, kokį jį galėjo patirti masinė lietuvių išeivija, – iš kur emigravo, kokios priežastys tai lėmė, kaip keliavo, kur atsidūrė, ką dirbo“, – reziumuoja parodos kuratorė.

Birželio 28 d. - išeiviams skirtas renginys

Parodą „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“ globoja 50 metų išeivijoje JAV gyvenęs Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus. LNM Istorijų namuose (T. Kosciuškos g. 3, Vilnius) ekspozicija veiks iki 2024 m. spalio pabaigos.

Parodos organizatoriai birželio 28 d. kviečia atvykusius į Lietuvos Dainų šventę pasaulio lietuvius į „Sugrįžimų dieną“. Visą dieną [Istorijų namuose](#) vyks ekskursijos ir kiti renginiai.

PROGRAMA

12.00–13.00 ekskursija po parodą „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“ su kuratore Giedrė Milerytė-Japertienė.

12.00–13.00 ekskursija Etnografijos saugyklose su muziejaus gidu.

13.30–14.30 ekskursija po parodą „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“ su bendrakuratore Ina Ėmužiene.

15.00–16.00 ekskursija po parodą „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“ su muziejaus gidu.

15.00–16.00 ekskursija Etnografijos saugyklose su muziejaus gidu.

18.00–20.00 tautinių šokių vakaras su vyrų folkloro kolektyvu „Tankuojis“.
Įėjimas nemokamas

Birželio 24–liepos 14 dienomis lankytojai, pateikę dalyvavimo Dainų šventėje įrodymą, bilietus įsigys su 50 proc. nuolaida.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.